

9. State Property Fund of Ukraine : Property to be funded by the State Property Fund of Ukraine, available at : http://www.spfu.gov.ua/userfiles/pdf/presentation_3707.pdf.
10. Kharitonov, E.O., Kharitonova, O.V. and Startsev, O.V. (2009), *Tsyvylne pravo Urayiny* [Civil Law of Ukraine], Istyna, Kiev, Ukraine.

УДК 347.68: 347.44

ЮРИДИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ В УКРАЇНІ ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ

Клементьева Т.М., студентка

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, Київ, Україна
tanjab199617@gmail.com*

Статтю присвячено висвітленню сутності та змісту такої правової категорії, як «спадковий договір». Проаналізовано український і світовий досвід застосування спадкового договору. Досліджено тлумачення поняття спадкового договору сучасними науковцями. Проаналізовано чинне законодавство для глибшого розуміння спадкового договору. Визначено предмет, істотні умови розірвання та забезпечення виконання спадкового договору.

Ключові слова: спадковий договір, істотні умови спадкового договору, забезпечення виконання спадкового договору, європейські традиції інституту спадкового договору.

ЮРИДИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА НАСЛЕДСТВЕННОГО ДОГОВОРА В УКРАИНЕ И МИРОВОЙ ОПЫТ ПРИМЕНЕНИЯ НАСЛЕДСТВЕННОГО ДОГОВОРА

Клементьева Т.Н.

*Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, ул. Владимирская, 60, Киев, Украина
tanjab199617@gmail.com*

Статья посвящена раскрытию сущности и содержания такой правовой категории, как «наследственный договор». Проанализирован украинский и мировой опыт применения наследственного договора. Исследовано толкование понятия наследственного договора современными учеными. Проанализировано действующее законодательство для более глубокого понимания наследственного договора. Определен предмет, существенные условия расторжения и обеспечения выполнения наследственного договора.

Ключевые слова: наследственный договор, существенные условия наследственного договора, обеспечение выполнения наследственного договора, европейские традиции института наследственного договора.

LEGAL CHARACTERISTICS OF INHERITANCE AGREEMENT IN UKRAINE AND THE WORLD EXPERIENCE OF THE APPLICATION OF INHERITANCE AGREEMENT

Klementieva T.M.

*Taras Shevchenko National University of Kyiv, Volodymyrska Str., 60, Kyiv, Ukraine
tanjab199617@gmail.com*

The article is devoted to the clarification of the essence and content of such a legal category as “inheritance agreement”. The Ukrainian and world experience of the application of inheritance agreement is analysed. The interpretation of the concept of inheritance agreement by modern scholars is researched. The current legislation is analysed for a deeper understanding of the inheritance agreement. The subject, essential conditions, termination, and enforcement of the inheritance agreement are determined.

The subject of the inheritance agreement is the transfer of ownership of the property specified in the agreement to the acquirer, but such rights are not hereditary and the acquirers are not successors. The essential conditions of the inheritance agreement include the subject, according to which certain property

of the alienator, as defined by terms of the agreement, will pass to the acquirer, if all the personal orders of the alienator are performed by the acquirer. Essential conditions of the inheritance agreement indicate three signs. Among them, the property is considered that after the death of the alienator becomes the property of the acquirer, at the same time, its location, composition and value of the property, its qualitative criteria are important. In addition, the acquirer is obliged to take actions, taking into account the nature and content of actions, based on the agreement terms. In addition, another sign is other conditions that are included in the content of the agreement if one of the parties insists on it, that is, the term of action of the acquirer, volumes and cost of the alienator's expenses.

The cancellation of the inheritance agreement occurs at the request of the alienator, the acquirer, and persons controlling its execution. During the alienator's life, this agreement may be terminated by the court if the acquirer does not fulfil instructions of the alienator, and after death, it may be terminated at the request of persons who control the enforcement of such an agreement.

Enforcement of the inheritance agreement is carried out by civil norms taking into account the general methods of ensuring the fulfilment of obligations contained in Chapter 49 of the Civil Code of Ukraine. A significant role is played by civil liability measures for violating the obligations set forth in Chapter 51 of the Civil Code of Ukraine. The use of special means specified in Article 307 of the Civil Code of Ukraine to regulate these relations is also possible.

Lawmakers of foreign countries consider an inheritance agreement as an agreement between the heir and the testator. On the basis of the agreement, all hereditary property or its share after the death of the testator, who signed the agreement, passes to the heir. In this case, the agreement may stipulate both payment conditions of this transition, on the basis of which the heir must comply with the obligations before or after the death of the heir, and free conditions for the transfer of inherited property to the heir.

The German model of the inheritance agreement was historically the first in Europe. The German model is closely linked to the regulation of legal relations, which are implemented at the conclusion, execution, and termination of the agreement in Austria, Hungary, and Switzerland. The Latvian model also has some its own features. According to Art. 494–495 of the Swiss Civil Code, there is a negative inheritance agreement, it is known among lawyers for terminating the inheritance of a mandatory share.

Given the European traditions of the inheritance agreement institution, we come to the conclusion that under the inheritance agreement, it is necessary to understand the unity of the testamentary disposition in case of death of a person and civil law contract.

Key words: inheritance agreement, essential conditions of the inheritance agreement, enforcement of inheritance agreement, European traditions of institution of inheritance agreement.

Існують прогалини в правовому регулюванні порядку заключення та виконання спадкового договору в Україні. У правовому просторі спадковий договір має широку юридичну практику в Німеччині, Швейцарії, Австрії, Угорщині та Латвії. Проблемою є те, що в цивільному праві нашої країни спадковий договір рідко використовується.

У зарубіжних країнах спадковий договір є третьою підставою спадкування нарівні зі спадкуванням за заповітом та спадкуванням за законом, це дає спадкоємцю можливість зробити вибір під час оформлення спадкового правонаступництва. Проте в Україні спадковий договір недостатньо досліджений. Вивченням питання спадкового договору в Україні займалися В.В. Васильченко, С.В. Мазуренко, Н.П. Шама, Х.М. Маркович та інші вчені.

Мета статті – розкрити поняття й сутність спадкового договору в законодавстві України та дослідити правове регулювання спадкового договору в зарубіжних країнах.

Незважаючи на свою назву, спадковий договір, що регулюється главою 90 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), не регламентує перехід майна до набувача від відчужувача з метою спадкування. Через це до такого договору норми спадкового права не застосовуватимуться. На підставі норм ЦК України передбачається сутність спадкового договору як договірного інституту, а не спадкового права, хоча за цим договором проводиться розпорядження наявним майном відчужувачем за його життя з набуттям набувачем права власності на майно після смерті відчужувача [1].

Чинним цивільним законодавством закріплено спадковий договір у ст. 1302 ЦК України, відповідно до якої спадковим договором встановлено зобов'язання однієї сторони (набувача) виконати розпорядження другої сторони (відчужувача), за смерті якого вона набуде право

власності на його майно. На сучасному етапі єдиного підходу до визначення спадкового договору та його юридичної характеристики немає. Цікавим є доктринальне тлумачення, запропоноване сучасними науковцями.

Так, Р.А. Майданик наголошує на тому, що спадковий договір характеризується односторонністю, консенсуальністю, алеаторністю, тривалістю та наявністю особистого характеру. Також характерний ускладнений порядок зміни й розірвання договору та здійснення двосторонньої реституції. У цьому договорі існує умова відчуження на користь набувача належного відчужувачеві майна на випадок його смерті [2, с. 6].

В.В. Васильченко зауважує, що спадковий договір може бути самостійним видом спадкування, і пропонує внесення змін до ст. 1217 ЦК України. На його думку, ця норма повинна мати іншу редакцію, а саме: «Спадкування здійснюється за заповітом, за спадковим договором або за законом» [3, с. 138]. Також учений тлумачить двосторонність спадкового договору, наголошуючи на тому, що права й обов'язки мають дві сторони. Зокрема, набувач отримує право власності на майно відчужувача та може скористатись правом розірвання договору в разі неможливості виконання відчужувачем розпоряджень. Варто враховувати й той аспект, що набувач зобов'язаний належно виконувати ті розпорядження відчужувача, які передбачені спадковим договором. На набувача покладаються розпорядження відчужувача, що містять майновий і немайновий характер, проте обов'язковою є умова не відчужувати майно за життя власника, і це прямо визначено спадковим договором [3, с. 137]. Аналогічної позиції дотримуються Ю.О. Заїка, В.Ю. Чуйкова, Н.П. Шама.

На переконання Є.О. Харитонової, спадковий договір фактично не є тотожним договору про спадкування, оскільки він спрямований на встановлення не стільки спадкових, скільки зобов'язальних відносин. На цій же позиції стоїть Верховний Суд України, який зауважує про перехід майна від відчужувача до набувача на підставі спадкового договору, що не є окремим видом спадкування, а тому відносини не регулюються нормами про спадкування в цивільному законодавстві [4]. Чимало вчених посилаються на думку Н.П. Шама, яка стверджує, що спадковим договором одна зі сторін – набувач – бере зобов'язання щодо виконання дій, які передбачені договором, і вони відбуваються на користь другої сторони, тобто відчужувача, або визначеної ним особи. Фактично після смерті відчужувача набувач отримує майно, яке було предметом спадкового договору. Потрібно враховувати той факт, що незалежно від часу складення заповіту майно, включене до спадкового договору, не буде входити до складу спадщини. На переконання Н.П. Шама, доцільно внести зміни до цивільного законодавства, виключивши ч. 2 ст. 1307 ЦК України, та встановити спадковий договір як двосторонній, відплатний та такий, що має консенсуальний характер [1]. Опонентами науковця є В.К. Антошкина, О.В. Дзера, З.В. Ромовська, Р.А. Майданик, які наполягають на односторонності спадкового договору, посилаючись на визначення спадкового договору, і підтверджують своє судження аналізом тексту норми, де не визначені жодні обов'язки щодо відчужувача [5, с. 140; 6, с. 343].

Варто проаналізувати чинне законодавство для глибшого розуміння спадкового договору. ЦК України зафіксує в книзі 6 «Спадкове право» поняття про такі договори, де зазначається про тісний зв'язок із відносинами, що складаються щодо посмертного переходу майна [7, с. 118–121]. Спадковий договір є договором на випадок смерті та розпорядження майном, проте не є спадкуванням. Тому необхідно чітко відмежовувати спадковий договір від договору про спадкування. Що стосується договорів про спадкування, то до них належать низка правочинів про передачу майна на випадок смерті між спадкодавцем та особами, яких він визначає для передачі майна після його смерті. Призначення спадкового договору дещо інше, він спрямований на встановлення зобов'язань між сторонами, а саме відчужувачем і набувачем, про виконання визначених договором дій та передачу після смерті відчужувача майна під час виконання набувачем усіх закріплених вимог за спадковим договором [8, с. 14-15].

Оскільки спадковий договір не передбачає виникнення спадкових правовідносин і не регулює відносини спадкування, його віднесення до спадкового права є недоречним. Предметом спадкового договору є перехід прав власності на визначене в договорі майно до набувача, проте такі права не є спадковими, а набувачі – спадкоємцями. Для підсилення цієї думки зауважимо, що спадщиною є сукупність прав та обов'язків спадкодавця, а також певний перехід до спадкоємця через універсальне чи сингулярне правонаступництво. Тому правонаступництво втілює передачу прав певним суб'єктом до іншого суб'єкта. Що стосується універсального правонаступництва в спадкуванні, то це у свою чергу перехід до спадкоємця комплексу прав та обов'язків спадкодавця. Прийняття спадщини в цьому разі має поширення на все спадкове майно незалежно від того, у кого воно перебуває, навіть у тих випадках, коли об'єкти є для спадкоємця невідомими в момент прийняття цієї спадщини. Отже, суб'єктами спадкового договору є відчужувач і набувач. Відчужувачем може бути одна чи декілька фізичних осіб (подружжя, один із подружжя або інша особа). Згідно зі ст. 1303 ЦК України набувачем у спадковому договорі є фізична або юридична особа.

У спадковому договорі законодавець відступає від традиційного підходу щодо належності кола осіб, які можуть бути відчужувачем. Цей критерій покладений в основу визначення сторін, поділу на фізичних і юридичних осіб. У цьому варіанті без уваги залишається питання про те, що в спадковому договорі відчужувачем не може бути юридична особа [1]. Відомо, що спадковий договір укладають лише громадяни з повною дієздатністю – у цьому разі мова йде про відчужувача. На практиці нерідко трапляється, що відчужувачем і набувачем на підставі спадкового договору є декілька фізичних осіб. У тому випадку, де в спадковому договорі є декілька фізичних осіб, після смерті відчужувача їм належатиме на правах співвласників майно, що переходить на підставі спадкового договору, на праві сумісної власності. При цьому їх обов'язок перед відчужувачем є солідарним.

На думку Н.П. Шапи, яка досліджувала цю проблематику, для уточнення кола осіб, які належать до сторони відчужувача та набувача в спадковому договорі, а також для визначення правового режиму майна, набутого декількома фізичними особами, вона пропонує внести зміни до ст. 1303 ЦК України та викласти її в такій редакції: «1. Відчужувачем у спадковому договорі може бути повнолітня дієздатна фізична особа. 2. Набувачем у спадковому договорі може бути повнолітня дієздатна фізична особа або юридична особа. 3. Якщо набувачем є декілька фізичних осіб, вони стають після смерті відчужувача співвласниками майна, визначеного спадковим договором, на праві спільної сумісної власності. Якщо набувачами є декілька фізичних осіб, їх обов'язок перед відчужувачем є солідарним» [1].

Безумовно, спадковий договір укладається не тільки подружньою парою на боці як відчужувача, так і набувача. Він також може бути укладений між самим подружжям. Для цього не потрібно виділяти частку з їх спільної сумісної власності, оскільки укладений спадковий договір регламентує цей аспект.

У ч. 2 ст. 1306 ЦК України зазначені особливості спадкового договору за участю подружжя, де визначається перехід спадщини від одного з подружжя до іншого; фактично це не відповідає сутності відносин, що постають з існуючого спадкового договору. До складу спадщини в будь-якому разі не включається майно, що є предметом спадкового договору. Тому варто підтримати думку вчених щодо необхідності усунення суперечностей у ч. 2 ст. 1306 ЦК України шляхом внесення змін про те, що спадковим договором може встановлюватись те, що після смерті одного з подружжя майно переходить до іншого з подружжя, а вже потім, після його смерті, – до набувача [1].

У ст. 1305 ЦК України вказується, що набувач має вчинити певні дії до відкриття спадщини або після її відкриття, які матимуть майновий і немайновий склад. Відчужувач зобов'язаний призначити особу, яка забезпечить контроль за виконанням спадкового договору після його смерті.

До істотних умов спадкового договору належить предмет, за яким певне майно відчужувача, що визначене умовами договору, перейде до набувача, якщо будуть виконані всі особисті розпорядження відчужувача набувачем.

Істотні умови спадкового договору вказують на три ознаки; враховується майно, яке після смерті відчужувача стане власністю набувача, при цьому важливими є його місцезнаходження, склад і вартість, якісні критерії. До того ж набувач зобов'язаний провести дії з огляду на характер і зміст дій, умови договору. Ще однією ознакою є інші умови, які включаються до змісту договору, якщо на них наполягає одна зі сторін (це стосується строку дій набувача, обсягів і вартості затрат на відчужувача) [1].

Умови спадкового договору завжди пов'язані з відкладальною обставиною, тому необхідно враховувати те, що набувач має пережити відчужувача. Інакше такий договір буде припинений унаслідок особистого характеру, і в цьому полягає зміст самого договору. Тому в разі смерті набувача до відкриття спадщини його спадкоємці не можуть претендувати на таке майно. Практично воля спадкодавця є формою вираження на випадок його смерті [9].

Розірвання спадкового договору відбувається на вимогу відчужувача, набувача та осіб, які контролюють його виконання. За життя відчужувача цей договір може бути розірваний у судовому порядку за невиконання набувачем розпоряджень відчужувача, а після його смерті – за вимогою осіб, які контролюють виконання такого договору.

Забезпечення виконання спадкового договору здійснюється цивільними нормами з урахуванням загальних способів забезпечення виконання зобов'язань, що містяться в главі 49 ЦК України. Вагому роль відіграють також заходи цивільної відповідальності за порушення зобов'язань, що прописані в главі 51 ЦК України. Можливе використання й спеціальних засобів, зазначених у ст. 307 ЦК України, для регулювання цих відносин. У спадковому договорі цивільні правовідносини мають місце щодо певного майнового права, у тому числі права власності. Серед об'єктів цивільних правовідносин у договорі зазначаються гроші, речі, майнові права, цінні папери. Бінарна природа спадкового договору полягає в тому, що він є одночасно розпорядженням на випадок смерті та договором, який має істотні умови за своїм змістом.

Законотворці зарубіжних держав під спадковим договором розуміють угоду спадкоємця зі спадкодавцем. На підставі договору спадкоємцю переходить усе спадкове майно чи його частка після смерті спадкодавця, який підписав договір. При цьому договір може передбачати як оплатні умови цього переходу, на підставі якого спадкоємець має виконати прийняті зобов'язання до чи після смерті спадкоємця, так і безоплатні умови переходу спадкового майна до спадкоємця.

Німецька модель спадкового договору історично першою склалася в Європі. Питанню спадкового договору присвячено ч. 4 книги 5 Німецького цивільного уложення (далі – НЦУ). З боку спадкодавця під час укладення договору німецький законодавець не допускає представництва, про що зазначено в § 2274 НЦУ, і вимагає обов'язкового нотаріального його посвідчення згідно з § 2277 НЦУ. Спадковий договір може бути взятий на офіційне зберігання, для цього кожна зі сторін отримує відповідну розписку [10]. Таким чином, німецький спадковий договір визначає, що в разі смерті спадкодавця все його майно або частина, зазначена в спадковому договорі, переходить у власність спадкоємця, тобто іншої сторони спадкових відносин.

У німецькому праві сам факт укладення спадкового договору ще не дає підстав говорити про те, що право власності спадкодавця обтяжене правами спадкоємця. Однак, доводячи умисність дарування спадкодавцем, що завдало шкоду інтересам його контрагента за умовами спадкового договору, спадкоємець може вимагати повернення дару (розірвання договору). З німецькою моделлю тісно пов'язане регулювання правових відносин, які здійснюються під час укладення, виконання та розірвання договору в Австрії, Угорщині та Швейцарії. Певні особливості має латвійська модель.

Зокрема, на підставі ст. 639 Цивільного закону Латвійської Республіки (далі – ЦЗ ЛР) спадковий договір є угодою, за якої одна сторона після смерті надає іншій чи декільком сторонам (один одному) право в майбутньому отримати спадщину чи його частину, або одним контрагентом іншому контрагенту, або третій особі, а також призначається заповідальний відказ на їх користь. Встановлюється порядок нотаріального посвідчення спадкового договору, який закріплено в ст. 643 ЦЗ ЛР, за умови, якщо він стосується прав на нерухоме майно, унаслідок чого вимагається державна реєстрація подібного договору з метою внесення відомостей про його зміст до так званої поземельної книги [11].

Більш суворими є положення ст. 649 ЦЗ ЛР [11]. У зазначеній нормі спадковий договір, що був укладений і внесений до земельної книги за життя спадкодавця, обтяжує його нерухоме майно, яке в цьому договорі прямо поіменоване, або все нерухоме майно спадкодавця, якщо за умовами договору до спадкоємця після смерті спадкодавця має перейти майно останнього. Практично спадкоємець набуває за спадковим договором права заставодержателя, тому що угоди, які можуть стати причиною відчуження нерухомого майна, укладаються лише за згоди спадкоємця, зазначеного в спадковому договорі.

Порівнюючи українську цивілістику із зарубіжним законодавством, зазначимо, що в нашій країні майно включається до реєстру обтяжень нерухомого майна, що є предметом спадкового договору. Згідно зі ст. 1307 ЦК України нотаріус накладає заборону відчуження на майно, що визначене в спадковому договорі, який посвідчений нотаріальною установою.

Натомість згідно зі ст. ст. 494–495 Швейцарського цивільного кодексу існує негативний спадковий договір, він відомий серед правників тому, що припиняє спадкування обов'язкової частки. А це означає, що відповідно до договору спадкоємець, наділений правом на обов'язкову спадкову частку, відмовляється від свого права повною мірою або частково. Також у швейцарському цивільному законодавстві є норми, що захищають спадкоємця в разі неправомірної поведінки спадкодавця під час виконання спадкового договору. Передбачена двостороння реституція [12].

Наостанок варто зазначити, що досвід зарубіжних країн привертає нашу увагу в контексті запровадження європейського законодавства у вітчизняну практику. З огляду на європейські традиції інституту спадкового договору варто зазначити, що під договором спадкування необхідно розуміти єдність розпорядження за заповітом на випадок смерті особи та цивільно-правового договору.

Підсумовуючи юридичну характеристику спадкового договору, наголосимо на тому, що він для українського законодавства є відносно новою правовою конструкцією, що дає змогу громадянам реалізувати свої права стосовно розпорядження власним майном. За відсутності юридичного складника спадкового правонаступництва до спадкового договору не застосовуються норми спадкового права. Цей висновок має своє підґрунтя та базується на тому, що майно, яке є предметом спадкового договору на випадок смерті відчужувача, є обтяженим із метою розпорядження.

Варто враховувати також що предметом спадкового договору є майно, яке не входить до складу спадщини. Набувач має знати, що оформлення права власності на майно, яке є предметом спадкового договору, відбувається негайно після смерті відчужувача, проте не так, як у договорах про спадкування, де потрібно чекати спливу 6 місяців із моменту смерті спадкодавця. Ще одним важливим моментом є те, що до майна, яке належить до предмета спадкового договору, не застосовується заповідальний відказ. Особи, які мають обов'язкову частку в спадщині, не претендують на майно, визначене спадковим договором. Спадковий договір відрізняється від заповіту за своєю природою, яка має договірний характер. Через цю конструкцію відбувається зв'язок між сторонами на основі свободи волі спадкодавця та прийнятих за договором зобов'язань.

Досвід зарубіжних країн свідчить про те, що детальне регламентування умов у спадковому договорі, а також питань укладення, зміни й розірвання дає змогу ефективно використовувати його в цивільному обігу. Важливо, щоб було достатнє законодавче поле для забезпечення прав та обов'язків сторін спадкового договору. Необхідно використовувати позитивний досвід зарубіжних країн у цьому питанні для уникнення прогалин у вітчизняному законодавстві щодо регулювання спадкового договору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шама Н.П. Спадковий договір в цивільному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право та цивільний процес ; сімейне право ; міжнародне приватне право» / Н.П. Шама. – К., 2008. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://avtoreferat.net/content/view/926/9/>.
2. Мазуренко С.В. Спадковий договір у цивільному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право та цивільний процес ; сімейне право ; міжнародне приватне право» / С.В. Мазуренко. – О., 2004. – 20 с.
3. Васильченко В.В. Юридична сутність інституту спадкового договору та його місце в системі спадкового права / В.В. Васильченко // Право України. – 2004. – № 7. – С. 137-138.
4. Ієвіня О.В. Спадковий договір : спірні питання / О.В. Ієвіня // Юридичний радник. – 2011. – № 4(58). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://yurradnik.com.ua>.
5. Антошкіна В.К. Договірне регулювання відносин подружжя : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / В.К. Антошкіна ; Нац. юрид. академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2006. – 208 с.
6. Цивільне право України. Загальна частина : [підручник] / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 976 с.
7. Васильченко В.В. Юридична сутність інституту спадкового договору та його місце в системі цивільного права / В.В. Васильченко // Право України. – 2005. – № 6. – С. 37-39.
8. Цивільне право України : Академічний курс : [підручник] : у 2 т. / за заг. ред. Я.М. Шевченко. – К. : ВД «Ін Юре», 2008–2009. – Т. 1 : Загальна частина. – 2008. – 520 с.
9. Маркович Х.М. Особливості правової природи спадкового договору в цивільному законодавстві України / Х.М. Маркович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://docviewer.yandex.ua/?url>.
10. Гражданское уложение Германии от 18 августа 1896 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pnu.edu.ru/ru/faculties/full_time/uf/iogip/study/studentsbooks/histsources2/igp.
11. Гражданский закон Латвийской Республики 1937 г. Часть 2 : Наследственное право. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pravo.hse.ru/data/2016/04/17.pdf>.
12. Швейцарский гражданский кодекс от 10 декабря 1907 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.wipo.int/wipolex/ru/details.jsp?id=5896.

REFERENCES

1. Shama, N.P. (2008), "Inheritance agreement in the civil law of Ukraine", Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.03, available at : <http://avtoreferat.net/content/view/926/9/>.
2. Mazurenko, S.V. (2004), "Inheritance agreement in the civil law of Ukraine", Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.03, Odesa, Ukraine.
3. Vasylchenko, V.V. (2004), "The legal essence of the institution of inheritance agreement and its place in the system of inheritance law", *Pravo Ukrayiny*, no. 7, pp. 137–138.

4. Iyevinya, O.V. (2011), “Inheritance agreement : controversial issues”, *Yurydychnyi radnyk*, no. 4(58), available at : <http://yurradnik.com.ua>.
5. Antoshkina, V.K. (2006), “Contractual regulation of marriage relationships”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.03, National Law Academy of Ukraine named after. Yaroslav the Wise, Kharkiv, Ukraine.
6. Dzera, O.V., Kuznietsova, N.S. and Maidanyk, R.A. (2010), *Tsyvilne pravo Ukrayiny. Zahalna chastyna : pidruchnyk* [Civil law of Ukraine. General part : textbook], Yurinkom Inter, Kyiv, Ukraine.
7. Vasylychenko, V.V. (2005), “The legal essence of the institution of inheritance agreement and its place in the civil law system”, *Pravo Ukrayiny*, no. 6, pp. 37–39.
8. Shevchenko, Ya.M. (2008), *Tsyvilne pravo Ukrainy : Akademichnyi kurs : pidruchnyk : u 2 t.* [Civil law of Ukraine : Academic course : textbook : in 2 vol.], Vol. 1 : *Zahalna chastyna* [General part], Kontsern «Vydavnychi Dim «In Yure», Kyiv, Ukraine.
9. Markovych, Kh.M. (2015), “Features of the legal nature of inheritance agreement in the civil law of Ukraine”, available at : <https://docviewer.yandex.ua/?url>.
10. “Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) on 18.08.1896”, International Law Information Bank, available at : http://pnu.edu.ru/ru/faculties/full_time/uf/iogip/study/studentsbooks/histsources2/igp.
11. “Latvian Civil Law Act of 1937. Part 2. Inheritance law”, International Law Information Bank, available at : <https://pravo.hse.ru/data/2016/04/17.pdf>.
12. “Swiss Civil Code on 10.12.1907”, International Law Information Bank, available at : www.wipo.int/wipolex/ru/details.jsp?id=5896.

УДК 340.134:346.548(477)

ЧИ ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ПРАВА СПОЖИВАЧІВ ІЗ ВВЕДЕННЯМ У ДІЮ СПЕЦІАЛЬНОГО ЗАКОНУ «ПРО СПОЖИВЧЕ КРЕДИТУВАННЯ»?

Мельник І.А., аспірант

*Київський університет права Національної академії наук України,
вул. Академіка Доброхотова, 7А, Київ, Україна*

У статті йдеться про ефективність положень Закону України «Про споживче кредитування» та його здатність забезпечити дотримання прав позичальників як споживачів. Автор вважає, що за час його дії суттєвих зрушень не відбулося, визначає причини та пропонує своє бачення можливих напрямів, засобів і способів вирішення його основного практичного завдання.

Ключові слова: споживач, споживче кредитування, договір, кредитний договір, позичальник.

ОБЕСПЕЧЕНЫ ЛИ ПРАВА ПОТРЕБИТЕЛЕЙ С ВВЕДЕНИЕМ В ДЕЙСТВИЕ СПЕЦИАЛЬНОГО ЗАКОНА «О ПОТРЕБИТЕЛЬСКОМ КРЕДИТОВАНИИ»?

Мельник И.А.

*Киевский университет права Национальной академии наук Украины,
ул. Академика Доброхотова, 7А, Киев, Украина*

В статье речь идет об эффективности положений Закона Украины «О потребительском кредитовании» и его способности обеспечить соблюдение прав потребителей. Автор считает, что за время действия этого закона существенных изменений не произошло, определяет причины и предлагает собственное видение возможных направлений решения его основного практического задания.